

המקום

Vayakhel-Pekudei וַיַּקְהֵל-פְּקוּדֵי Hij verzameld-boekhouding van

Shemot (Exodus) 35:1-40:38, 12:1-20

Geheimen van de Davidster

De dubbele parasha van deze week is *Vayakhel-Pekudei*, die spreekt over de shabbat, de bouw van het Tabernakel en de formele bevestiging van het priesterschap. Een van de belangrijke beschreven dingen is de creatie van de Menorah. Deze zevenarmige kandelaar is misschien wel het oudste symbool van het jodendom. Toch en dat is vreemd wordt de *magen David* tegenwoordig niet geassocieerd met de Menorah, maar juist alleen met de zogenaamde "ster van David". Wat nog vreemder is, dat dit hexagram (zo noemt men dit) stond historisch gezien niet bekend als de "ster van David" maar eerder als het "zegel van Salomo"! Waar komt dit symbool vandaan, wat is de betekenis ervan en hoe werd het geassocieerd met het Joodse volk?

Het hexagram is een relatief eenvoudige vorm en komt voor in allerlei kunst en architectuur in heel Europa en Azië. Er zijn zelfs mensen die andere soorten van hexagrammen als een soort van aanbiddings-symbool erkennen. Hoewel maar heel weinig oude synagogen (let wel oude synagogen) deze ster dragen, doen veel kerken dat wel. De beroemdste synagoge die deze ster (hexagram) heeft, is die is ontdekt in 1866 in Kafarnaüm (Kfar Nachum), een dorp in Galilea dat oorspronkelijk werd gesticht door de Hashmoneërs na hun Chanukah overwinningen. Deze synagoge is eigenlijk populairder onder de christenen, omdat de evangeliën van Lukas en Marcus beschrijven hoe een zekere Jezus daar predikte.

Ster van David in de synagoge van Kafarnaüm

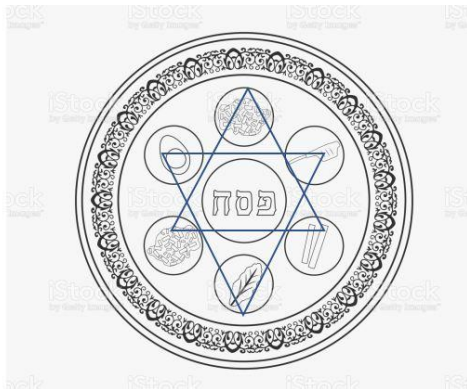
Archeologen hebben ook ditzelfde symbool gevonden op het zegel van ene Yehoshuah ben Asayahu in de overblijfselen van de oude stad Sidon. Het zegel dateert helemaal uit de zevende eeuw voor de gangbare jaartelling.

Het was de grote geleerde Gershom Scholem (zie zijn *Kabbalah*, pag. 362-368) die erop wees dat het hexagram door alchemisten werd gebruikt om de versmelting van vuur (de driehoek omhoog) en water (de driehoek omlaag) aan te geven. Dit zou dan ook zomaar verband kunnen houden met een joodse leer over de betekenis van de term "oseh shalom bimromav". Deze leer beschrijft dat HaShem vrede maakt in de hemelse gewesten. Een verklaring is dan ook dat hier in de lagere wereld water en vuur niet naast elkaar kunnen bestaan, terwijl HaShem in de hemel deze tegengestelde krachten wel kan verenigen. Deze goddelijke macht werd gedemonstreerd met de zevende plaag in Egypte. Hier zien we dat "hagel met vuur" verweven wordt Shemot (Exodus) 9:24. Het is ook een bijzonder feit

המקום

dat het ook de zevende plaag was. Vooral aangezien de davidster uit zeven delen bestaat: de zes punten van de ster en de binnenste zeshoek.

Het getal zeven en deze rangschikking op basis hiervan heeft dan ook veel betekenis in het jodendom. Zo vertegenwoordigt het de schepping, met de zes dagen van de week en dan de speciale shabbat. Als mensen kunnen we ook hieraan zien dat alle fysieke dingen in dit universum in drie dimensies bestaat, dwz. binnen een "kubus" van zes vlakken, terwijl het zevende de innerlijke, de spirituele dimensie vertegenwoordigt. Een aardig feit is dat wij kunnen ook naar voor of achter, naar links of rechts, en naar boven of beneden en dan hebben we ook nog ons innerlijk. Dezelfde opstelling is te vinden in de mystieke Boom des Levens, waar de lagere *sefirot* gerangschikt zijn als zes "mannelijke" kwaliteiten en de zevende, "vrouwelijke" kwaliteit (*Malkhut*). Dit is ook waarom de Arizal zijn sederbord voor Pesach schikte in een zeshoekige stijl. Omdat dan hierbij elk van de componenten overeen kwam met een van de lagere sefirot, terwijl de drie matzahs overeenkomen met de hogere sefirot (*Chokhmah*, *Binah*, *Da'at*), en het bord zelf (of de beker wijn) loopt dan parallel aan de zevende en laatste n.l *Malkhut*. Er is echter wel een discussie of het de bedoeling was van de Arizal dat deze items in een stervorm zouden worden geplaatst

Dezelfde opstelling van zeven (of meer specifiek, van drie-drie-een) wordt ook terug gevonden in de Menorah, de oudste van de joodse symbolen. Om deze reden zijn of beweren sommigen dan ook dat het Schild van David en de Menorah een gemeenschappelijke overeenkomst heeft en dat is dat het beide het hexagram heeft, eigenlijk zijn ze één en dezelfde. Ze weerspiegelen namelijk allebei een goddelijke geometrie die van 3-3-1. De sefirot zijn op dezelfde 3-3-1 manier gerangschikt, en daarmee corresponderen dan ook de zeven herders van Israël: Chessed, Gevurah en Tiferet parallel aan de patriarchen Abraham, Isaac en Jacob; Netzach, Hod, Yesod parallel met de drie grote leiders Mozes, Aäron en Jozef; en Malkhut ("Koninkrijk") staat dan natuurlijk voor David. David staat in het midden van de ster, dus kunnen we ook rustig zeggen dat het passend is dat de ster naar hem is vernoemd.

Toch is het niet geheel duidelijk wanneer en waarom het symbool bekend werd als de "Davidster". Rabbi Yirmiyahu_Ullman wijst erop dat het zou kunnen komen van het feit dat in het oude Hebreeuwse schrift de letter *dalet* een driehoekige vorm heeft, waardoor men "David" schrijft in het oud hebreeuws deze als twee driehoeken verschijnt.

המקום

Kaf Jod Tet Chet Zajien Waw He Dalet Gimel Bet Aleph

Hoe het ook zij, het symbool wordt al beschreven als *magen David*, het "Schild van David", in 14e eeuwse kabbalistische teksten, zoals Scholem opmerkt. In de oudere tijd ging het echter vaker onder een andere naam: het zegel van Salomo.

Het zegel van Salomo

In middeleeuwse teksten wordt het hexagram meestal het "zegel van Salomo" genoemd. De vroegste teksten die het vermelden, zijn eigenlijk islamitische teksten, en geen joodse. Ze spreken over een speciale ring die koning Salomo had, waardoor hij kon communiceren met *djinn*-geesten (de wortel van "geest"), zowel goed als slecht. Hoewel deze teksten Arabisch zijn, zijn ze duidelijk gebaseerd op oude joodse leerstellingen. De vroegste verwijzing naar een speciale ring die Salomo bezat en waarmee hij zich tegen boze geesten kon verdedigen, lezen we in de Talmud.

In wat waarschijnlijk het langste verhaal is dat in de Talmud wordt verteld (*Gittin 68a-b*), wordt ons verteld hoe Salomo de speciale *shamir* "worm" zocht die hem in staat zou stellen de stenen voor de tempel te hakken zonder ijzeren gereedschappen te gebruiken. Hij vond de verblijfplaats van de *shamir* van de prins der demonen, deze wordt genoemd *Ashmedai*. Salomo kon deze dankzij zijn speciale ring onderwerpen. In een ongelooflijke wending krijgt *Ashmedai* de ring van Salomo te pakken en verbant de koning uit zijn eigen koninkrijk, waardoor hij een pauper wordt, terwijl *Ashmedai* zelf de troon besteeg en zich voordeed als Salomo! Gelukkig werd het vreemde gedrag van deze "nieuwe" Salomo al snel opgemerkt, en uiteindelijk ging de echte Salomo terug naar het paleis om zijn troon en zijn ring terug te vorderen.

De Talmud zegt niet dat er een hexagram op de ring stond, maar dat er HaShem's Naam erin gegraveerd was. Het zijn dan ook Arabische teksten die als eerste de ring verbinden met het hexagram. Sommigen proberen onderscheid te maken tussen de "Davidster" en het "Zegel van Salomo" door te suggereren dat het hexagram van de eerste bestaat uit overlappende driehoeken terwijl het hexagram van de laatste met elkaar verweven is: Dit argument lijkt ongegrond; de twee symbolen zijn één en dezelfde, waarbij de davidster vaak met elkaar verweven wordt afgebeeld en het zegel van Salomo overlappend wordt afgebeeld (soms in een cirkel).

"Zegel van Salomo" op een 19e-eeuwse Marokkaanse munt.

Het symbool voor Israël

המקום

Gershom Scholem betoogt dat joden in de 18e en 19e eeuw op zoek waren naar een verenigend symbool om zichzelf te vertegenwoordigen, zo iets als het kruis van de christenen of de wassende maan van de moslims. In de stad Praag werd het hexagram al sinds de 14e eeuw in verband gebracht met joden. In 1357 verleende Karel IV het recht aan de Praagse joden om hun eigen vlag en embleem te gebruiken: een rode vlag met de gele Davidster (Magen David). Waarschijnlijk is dit de eerste keer dat dit symbool de Joodse gemeenschap vertegenwoordigde. Het begon al snel te verschijnen in de synagogen van Praag. De timing kon niet beter (of slechter). Slechts een paar jaar later zou de sjabbatse ketterij beginnen en al snel was Praag een van de bolwerken van de beweging. Het lijkt erop dat de Shabbatiërs het symbool hebben overgenomen en in het geheim hebben gebruikt om elkaar te identificeren. Shabbatai's bekering tot de islam was buitengewoon ontmoedigend voor de joodse gemeenschappen in de wereld. Naast de ellende en teleurstelling van binnenuit, bespotten en minachtten moslims en christenen de goedgebouwde en gedupeerde joden Scholem wijst erop dat het gebruik van de ster een van de redenen was waarom rabbijn Yakov Emden, rabbijn Yonatan Eybeschütz ervan beschuldigde een Shabbataan te zijn. Interessant is dat onder de Shabbatianen het symbool bekend stond als *Magen ben David*, het schild van de zoon van David, dwz. het schild van de Mashiach. Dit is logisch gezien het feit dat ze geloofden dat Shabbatai Tzvi de Mashiach was. Dit alles verschilt niet veel van die sterdragende synagoge in Kafarnaüm waar een persoon die men Jezus noemt zogenaamd predikte. Niet ver van Kafarnaüm in Israël werd een Byzantijnse kerk uit de 5e eeuw ontdekt, ook met het hexagramsymbool. Een andere oude kerk in Tiberias toont ook de ster. Misschien geloofden vroege christenen dat het hexagram ook een symbool was van hun vermeende *Ben David*! Sterker nog, tot op de dag van vandaag is op een van de mijters van de paus het hexagram prominent aanwezig.

*Scholem suggereert dat het symbool Magen ben David wordt genoemd in oudere kabbalistische teksten die dateren van vóór de Shabbatianen (waar zij het vandaan zouden hebben gehaald). Aangezien de kabbalistische leringen teruggaan tot ten minste de periode van de Tweede Tempel. In werkelijkheid is het dan ook zeer problematisch om dit het Schild van David te noemen, dit omdat het de geaccepteerde traditie is dat op Davids schild de Menorah zichtbaar erop had. Het was Salomo die blijkbaar het hexagram gebruikte om zich tegen demonen te beschermen. En Salomo is letterlijk een *ben David*, de zoon van koning David, de allereerste potentiële Mashiach ben David in de geschiedenis. De rol van Mashiach is om alle Joden in Israël te herenigen en de oorspronkelijke Twaalf Stammen te herstellen. De twaalf hoekpunten van het hexagram zouden verwijzen naar de Twaalf Stammen van Israël, allemaal herenigd als één.*

De uiteindelijke vlag

Het was de seculiere Theodor Herzl die een vlag ontwierp met zeven gouden sterren op een witte banier. Maar het was de orthodox geboren en getogen David Wolffsohn die de moderne vlag van Israël bedacht, waarbij hij het ontwerp baseerde op de *talliet*. Wolffsohn reageerde op de oproep van Herzl om een vlag voor de Joden te maken door te zeggen: "We hebben een vlag – en die is blauw en wit. Dit is n.l de talliet waarmee we ons omhullen als we bidden: dat is ons symbool! Laten we deze talliet uit zijn zak halen en hem uitrollen voor de ogen van Israël en de ogen van alle naties." Op dit punt in de geschiedenis werd de davidster gebruikt door joodse gemeenschappen en synagogen in heel Europa en daarbuiten. Rond dezelfde tijd schreef de orthodox-joodse geleerde Franz Rosenzweig (1886-1929) *The Star of Redemption*, waarin hij het hexagram gebruikte om de relatie tussen HaShem en de mens uit te leggen. Eerder had Rosenzweig besloten zich tot het

המקום

christendom te bekeren en besloot uiteindelijk nog een dag als Jood door te brengen op Yom Kippur. Die dag ervoer Rosenzweig in een kleine orthodoxe sjoel in Berlijn een mystieke openbaring. Hij werd dan ook een vrome *Baal Teshuva* (Eens een naam voor zondaars die zich bekeerden, beschrijft ba'al teshuvah nu een jood die terugkeert naar de orthodoxie - of voor de eerste keer orthodox wordt) en een hartstochtelijk voorvechter van het traditionele jodendom. Zijn "ster van verlossing" (zie afb) gaf dan ook nog meer betekenis aan de nieuwe vlag van Israël.

Rosenzweigs 'Ster van verlossing'

Er is nog een laatste ironie in dit alles: hetzelfde hexagram werd door de nazi's gebruikt om de joden te degraderen in hun poging om de natie uit te roeien. Vandaag laten we met trots de davidster zien als een teken dat we er nog steeds zijn. En nu wachten we op Mashiach ben David, *Magen ben David*, om het bevel over hen te voeren die ons pijn hebben gedaan en ons proberen of geprobeerd hebben te degraderen. Het is tenslotte zijn symbool.

Shabbat Shalom

Jaacov

Ha-Makom Neu